

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Morální odpovědnost v sociální práci s klienty s poruchou autistického spektra

Autor práce: Bc. Nela Melkesová

Obor studia: Etika v sociální práci

Posudek vypracoval: Mgr. Helena Machulová, Ph.D.

Datum: 6. 6. 2020

Cílem předkládané diplomové práce je ukázat na důležitost uvědomění si morální odpovědnosti při sociální práci s lidmi s poruchou autistického spektra, důležitost vnímání koexistence odpovědností a konfliktu odpovědností v sociální práci. Cílem je také vnímat vztah odpovědnosti jako minimálně trojmístný, protože je to velice důležité pro vytyčení odpovědnosti a poskytnutí potřebné pomoci

Po formální stránce je práce poměrně dobře zvládnutá, bibliografické citace odpovídají normě, seznam literatury je přiměřený zvolenému tématu i typu práce. Po stránce jazykové je třeba ocenit minimum gramatických chyb a překlepů, stylisticky je práce také dobře zpracovaná, jazyk je odborný, ale čtivý.

Celá diplomová práce je rozdělená do 4 kapitol. V 1. kapitole se autorka věnuje definování základních pojmů z oblasti etiky a sociální práce, ve 2. kapitole pak charakterizuje cílovou skupinu klientů, se kterými pracují respondenti výzkumu a ve třetí kapitole se pak věnuje morální odpovědnosti. Poslední kapitola je prezentací provedené výzkumné sondy.

Dříve než se budeme věnovat hodnocení celé práce je třeba ocenit odvalu autorky pustit se do zpracování poměrně obtížného tématu. Na celé práci je třeba ocenit to, že autorka dokázala důsledně propojovat jednotlivá témata popisovaná v kapitolách 1-3, umí uvádět jednotlivá témata do vzájemných souvislostí a vysvětluje jejich zařazení do celku práce. Toto lze označit za silnou stránku celé práce.

Věnovat se tématu morální odpovědnosti sociálních pracovníků pracujících s lidmi s PAS vyžaduje dobrou orientaci v etické oblasti a schopnost ji aplikovat v rámci sociální práce s konkrétní cílovou skupinou. Bohužel se ukazuje, že se autorce důsledně nepovedlo ani jedno. Poukáží na několik výrazně slabých míst:

1. I když autorka jednotlivá témata dobře propojuje a chápe souvislosti, přesto se dopouští velkých nepřesností v definování jednotlivých etických pojmů. Např. tvrdí, že „*hlavním cílem preskriptivní etiky je hledání odpovědí, proč se člověk chová tak, jak s chová a jak se vlastně chovat má.*“ (s. 12). Platná je však jen poslední část věty, ta první by byla zajímavá spíše pro psychologii, ale ne pro normativní etiku. Podobně v definici morálky autorka tvrdí, že „*člověk nemá činit dobro pro ostatní, ale má činit dobro pro sebe samého.*“ (s. 13). Opravdu lze morálku charakterizovat takto?
2. Celá podkapitola 1.1.3 věnovaná hodnotám je velmi problematická. Omluvou pro autorku může být to, že téma hodnot samo o sobě je problematické a v sociální práci obzvlášť. Přesto by se autorka neměla dopustit toho, že v jediném odstavci prohlásí hodnoty za závaznou normu, vycházející se subjektivního pocitu, nikoli rozumu, která rozhoduje o našem jednání a velkou roli v něm hraje uspokojení libosti. Opravdu je autorka přesvědčená o tom, že naše jednání je vedené jen tím, jak s námi cloumají emoce a libido a navíc je to normativní? Ukazuje se zde obtížnost chápání hodnot, protože se nerozlišuje mezi hodnotami subjektivními a objektivními a hodnotami nejnižšími, vedoucími opravdu jen k uspokojení nějaké libosti a hodnotami vyššími, které již

- mohou mít objektivní i normativní povahu. Útěchou může autorce být to, že ani axiologové se na přesném rozlišení hodnot neshodnou, přesto pokud absentuje jakákoli snaha hodnoty mezi hodnotami rozlišovat, vzniká z toho v úvodu odstavce citovaný nesmysl.
3. Autorka na s. 19 tvrdí, že „*propojení etiky a sociální práce bylo donedávna jen málo vyskytované téma*“. Nevím, jak autorka definuje „nedávno“, ale domnívám se, že toto nedávno platilo docela dávno. Autorka vychází z knihy bezmála 20 let staré. Otázkou je, zda citované tvrzení někdy vůbec platilo, protože etika tu byla dávno před tím, než vznikla sociální práce. V praxi tedy toto propojení fungovalo vždy, protože je nepředstavitelné, že by mohla někdy fungovat sociální práce bez přemýšlení o tom, zda je jednání pracovníků dobré či špatné. To, co mohlo chybět je teoretická reflexe tohoto propojení, ale i ta je v diskursu české sociální práce dlouhou dobu přítomná, v zahraničí snad ani nikdy nechyběla.
 4. Co se týče výzkumu, mám velký otazník nad smysluplností položených otázek. Autorka si připravila 9 otázek, které vycházejí z popsané teorie morální odpovědnosti. Připouštím, že mnohé otázky budou dotazovaným nesrozumitelné. Přiznám se, že po přečtení otázek jsem litovala respondenty tohoto šetření. Zajímalo by mě, proč se autorka neptala pro respondenty příjemnějším a srozumitelnějším způsobem? Nakonec by totiž zjistila to samé, jen si respondenti mohli ušetřit pocit, že jsou zkoušeni z něčeho, co neznají.
 5. Poslední velký otazník mám nad zvolenou cílovou skupinou. Nenacházím v celé práci ani výzkumné sondě nic specifického pro tuto cílovou skupinu. V celém výzkumném šetření není jediná otázka, která by se vztahovala k PAS. Rozhovory autorka mohla vést s jakýmkoli sociálním pracovníkem a výsledky by byly totožné. Pak nedává smysl ani zařazení 2. kapitoly do práce. Mohla by autorka vysvětlit, co je specifického v morální odpovědnosti SP pracujících s klienty s PAS? Případně proč se na tato specifika neptala ve výzkumné sondě?

Závěrem je třeba zopakovat, že téma, které autorka zpracovala je velice obtížné. Problém se špatným pochopením etických pojmů mohlo způsobit i to, že autorka téměř nevycházela z primárně etické literatury, ale vždy zvolila již nějakým způsobem aplikovanou etiku, což mohlo vést k různým zkreslením. V diplomové práci na etické téma bych očekávala využití vhodnějších zdrojů, což autorka dělá např. ve 3. kapitole.

I přes všechny výše zmíněné výhrady je ale třeba konstatovat, že autorka svým způsobem naplnila zvolený cíl, a proto práci doporučuji k obhajobě s hodnocením dobře.

Helena Machulová